

سنت اسلامی منادی خوانی و کارکردهای فرهنگی و اجتماعی آن در منطقه خراسان شمالی

موسی‌الرضا بهنام‌فر^۱

محمدحسن بهنام‌فر^۲

معرفی روستای رویین

روستای رویین، یکی از معروف‌ترین آبادی‌های خوش آب و هوای شهرستان اسفراین در استان خراسان شمالی است که در ۲۴ کیلومتری شمال اسفراین و ۵۲ کیلومتری جنوب شرقی بجنورد و در یکی از دره‌های دامنه جنوبی آلاداغ با جهت غربی - شرقی قرار گرفته است. از نظر تقسیمات کشوری، روستای رویین جزو دهستان رویین شهرستان اسفراین از استان خراسان شمالی به شمار می‌آید. رویین در شش کیلومتری جاده اسفراین - بجنورد و داخل رشته کوه‌های آلاداغ - که ادامه البرز شرقی است - قرار گرفته. تیپ دهستان رویین، از نوع روستاهای کوهستانی دره‌ای به شمار می‌آید.

آب و هوای مطبوع و دلپذیر و مناظر بدیع و چشم‌نواز، همراه سکوت و آرامشی به دور از شلوغی و هیاهوی سرسام آور زندگی شهری، سالانه شمار زیادی از مسافران و گردشگران را برای تفریح و سیاحت، به این روستا می‌کشاند.

رویین که آن را می‌توان ماسوله خراسان شمالی نامید، در واقع سرسبزترین روستای شمالی، استوار در دل کوه‌های آلاداغ با چشمه‌های جوشان بسیار زیاد، نظر هر تازه واردی را به خود جلب می‌کند. علاوه بر

۱. کارشناس ارشد علوم اجتماعی . مدرس دانشگاه پیام نور اسفراین.

۲. دانشجوی دکتری تاریخ دانشگاه تهران.

آب و هوای مطبوع، وجود باغ‌ها و درختان متنوع میوه مانند سیب، گلابی، گیلاس، گردو، انگور، هلو، زردآلو و...، این منطقه را به باغستانی از میوه‌های آبدار، تبدیل کرده است. این روستا بیش از پانصد سال قدمت دارد. بافت قدیمی، بارگاه امامزاده اسحاق و تپه‌های باستانی اطراف روستا، دلیلی بر این مدعاست. صنایع دستی موجود که حکایت از رونق بازار هنر و ذوق و سلیقه بافته دارد، غنای فرهنگی این منطقه را می‌رساند، صنایع دستی معروف روستا، چادر شب بافی است؛ طرح‌ها و نقوش به کار رفته در دست بافته‌ها و دستینه‌ها، حکایت از هنر سرانگشت زنان این خطه دارد. از آنجایی که این روستای تاریخی در دره سبز و دامنه کوه قرار دارد، نوع معماری و ساختار بناهای موجود در آن به گونه‌ای است که به صورت پلکانی دیده می‌شود. بافت روستا متمرکز است و کوچه‌های پیچ در پیچ، از مختصات روستا محسوب می‌شود. چگونگی استقرار روستا درون دره، چشم انداز بسیار زیبایی در تمامی فصول سال پدید می‌آورد. ارتفاعات سر به فلک کشیده آلاداغ با پوشش گسترده گیاهان دارویی همانند کاسنی، گون، کاکوتی، و... زیبایی محسوس کننده‌ای دارد و کشتزارها و باغ‌های انبوه میوه به ویژه در نیمه نخست سال، زیبایی دره و ارتفاعات را دو چندان کرده است.

منادی و منادی خوانی

اولین سند مهم و با ارزشی که می‌توان به کاربرد «منادی» در آن اشاره کرد، قرآن کریم است. کاربرد **منادیا** در سوره آل عمران به معنی ندا دهنده و فراخواننده است. این امر از آنجا اهمیت بیشتری می‌یابد که قرآن از این مفهوم، دعوتگری به نیکی، خوبی و ایمان استفاده کرده است. ارتباط منادی خوانی در مفهوم مورد بحث با این واقعیت که قرآن به آن اشاره فرموده، نشان می‌دهد که منادی خوانی ریشه قرآنی داشته و همچنین به عنوان یک امر تبلیغی و دعوتگرانه، دارای اهمیت بسیاری بوده است.

رَبَّنَا اِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْاِيْمَانِ اَنْ اٰمِنُوْا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا. (قرآن ۱۹۳/۳)؛ پروردگارا ما شنیدیم که دعوتگری به ایمان فرا می‌خواند که به پروردگار خود ایمان آورید، پس ایمان آوردیم. پروردگارا! گناهان ما را بیاورز و بدی‌های ما را بزدای و ما را در زمره نیکان بیاور.

این واژه و اصطلاح در سنت ادبی مثنوی و منظوم ایران زمین نیز جایگاه ویژه‌ای داشته است. برای نشان دادن اهمیت و مفهوم آن، اشاراتی به استعمال و ساخت ترکیبی آن می‌شود:

منادی که از ندا دادن می‌آید، در لغت به معنای جار زدن، منادی کردن، در کوی‌ها و برزن‌ها به آواز بلند امری را به اطلاع همگان رسانیدن، منادی دردادن است. (لغت نامه دهخدا)

به پند منادی نشد شاه رام به روز سفید و شب تیره فام

(فردوسی)

منادی به بازارها آمد و حال بازگفتند. (تاریخ بیهقی)

۱. سوره آل عمران، آیه ۱۹۳

سنت اسلامی منادی خوانی و کارکردهای فرهنگی و ... / موسی‌الرضا بهنام‌فر - محمدحسن بهنام‌فر

آمد آواز منادی لا فتی الآ علی و آنگهی لا سیف الآ ذوالفقار آمد ندا

(دیوان امیرمعزی، ص ۳۷)

ز طبل و جلجل او خلق را به لیل و نهار

(دیوان امیرمعزی ص ۲۴۸)

منادی ملتت عیسی مریم

(دیوان سنائی، ص ۲۰۷)

که منادی و منهی حشر است

(دیوان انوری، ص ۶۵)

چون من حریفی لبیک گوی باده بیار

(دیوان خاقانی، ص ۶۲۰)

منادیان شریعت خبر دهند همی

دلیل راهت ابراهیم آزر

به صدا و ندای اسرافیل

منادیان قحذ را به جان زخم لبیک

خطیب منابر دعا و منادی جواهر ثنا، هر چه از دارملک پادشاه دورتر افتد...

(منشآت خاقانی، ص ۲۲۸)

ندای هیچ نصیحت از منادی خرد نمی‌شنوی

(مرزبان نامه، ص ۷۵)

منادی از عدل پادشاه ندا در داده است.

(مرزبان نامه، ص ۱۷۲)

بانگ می‌زد کوبه کو شادی کنان

(مولوی)

شد منادی در محلت‌ها روان

به معنی ندا نیز آمده بر این تقدیر مصدر میمی است یا آنکه در اصل منادات باشد «تا» را حذف کردند، چنان‌که در مدارا که در اصل مدارات بود. فارسیان منادی به کسر دال خوانند، چنان‌که موسی و عیسی و لیلی. در امثال عبارت «منادی کردند» که در نظم و نثر قدیم آمده و به معنی جار زدن است، به صیغه اسم مفعول، یعنی به فتح دال و الف آخر است و آن مصدر میمی «نادیته» است و به معنی ندا است، ولی اغلب آن را «منادی» به صیغه اسم فاعل، معنی به دال مکسور و یاء ساکن خوانند. (نشریه دانشکده ادبیات تبریز، شماره ۲ و ۳)

که ای پهلوانان ایران سپاه

(فردوسی)

منادی برآمد ز درگاه شاه

هارون گفت: منادی ما شنیده بودی این خطا چرا کردی. (تاریخ بیهقی، ص ۱۹۳)

چون قصد آن کردم منادی آمد که وی را بازگردانید. (کیمیای سعادت، ص ۸۲۲)

سنت اسلامی منادی خوانی و کارکردهای فرهنگی و ... / موسی‌الرضا بهنام‌فر - محمدحسن بهنام‌فر

منادی دادن؛ جار زدن، آواز دادن، ندا دادن

منادی دادنش فرمود در شهر
که وای آن کس که او بر کس کند قهر
(نظامی)

منادی در شهر دادند که هر کس قاعده خود ممهّد دارد و بر کیش خود رود.
(جهانگشای جوینی، ج ۱، ص ۵۰)
منادی دادند که اگر کسی به کنج اختفا استیمان کند، خون او هدر و باطل است.
(همان، ص ۹۴)

منادی زدن؛ منادی دادن، منادی کردن

منادی زده زال در نیمروز
که سازم بر او تار از تیغ روز
(فردوسی)

منادی می‌زند که هر که نقش این انگشتی برخواند، این هزار دینار بستاند.
(سمک عیار، ج ۱، ص ۴۲)
بر سر بازار جانبازان منادی می‌زنند
بشنویدای ساکنان کوی رندی، بشنوید
(حافظ، قطعه ۱۵)

منادی فرمودن؛ منادی کردن

در ولایت منادی فرمود که هر که رنج بردارد و دختر شاه به سلامت بیارد، دختر و نیمه‌ای از ملک ما،
او را باشد. (سندبادنامه، ص ۳۱۷)
پادشاه وقت منادی فرموده است که هیچ کس مبادا که بر کس بیداد کند.
(مرزبان نامه، چ قزوینی، ص ۱۷۱)

منادی کردن؛ جار زدن، جار کشیدن، ندا کردن، آواز دادن

منادی کرد که هر کس که به رعایای این نواحی ستم کند، سزای وی این باشد. (تاریخ بیهقی، ص ۴۵۷)
منادی کردند در شهر که در سرای هر که او را بیابند، خداوند سرای را میان دو نیم زدند. (همان، ص ۶۹۵)
متوکل فرمود که در شهر منادی کنید که آن مرد که نان در دجله افکند کیست و بگویید تا بیاید که
امیرالمؤمنین با او نیکویی خواهد کرد تا نترسد، چنین منادی کردند. (قابوسنامه، ص ۲۱)
منادی کردند که این سزای آن کس است که به فرمان خداوندگار خود کار نکند. (همان، ص ۱۷۰)
ز بهر کردن بیدار جمع مستان را
یکی منادی بر طرف بام باید کرد
(ناصرخسرو)

سنت اسلامی منادی خوانی و کارکردهای فرهنگی و ... / موسی‌الرضا بهنام‌فر - محمدحسن بهنام‌فر

چون اثر غفلتی دیدی از صحابه منادی کردی میان ایشان که مرگ آمد... و حذیفه می‌گوید هیچ روز نیست که نه بامداد منادی می‌کند که ای مردمان! الرحیل الرحیل. (کیمیای سعادت، ص ۸۶۹)
منادی فرمود کردن که به یک برگ گیا خطه هندوستان را نباید که تعرض رسانند.
(منشآت خاقانی، ص ۱۵۸)

گفت پیغمبر که دایم بهر پند دو فرشته خوش منادی می‌کنند
(مولوی)
نه پادشاه منادی کند که می‌مخورید بیا که چشم و دهان تو مست و می‌گون است
(سعدی)

در گویش محلی مردم روستای رویین به آن «مندی» می‌گویند که در تمام طول سال و در هر روز دوبار در نوبت‌های صبح و عصر، در سه مسجد اصلی روستا (مسجد بالاده، مسجد مسجدجامع، مسجد پایین ده) برگزار می‌شود؛ به این طریق که افرادی خاص که دوره جوانی را پشت سر گذاشته و عموماً از صدای زیبایی هم برخوردار هستند و ممکن است گاه همان مؤذنین مسجد نیز باشند، در هر روز دو بار، نوبت صبح ساعت ۹ الی ۱۰ و نوبت عصر ۱۵ الی ۱۷ که البته با توجه به فصل سال ساعت‌ها متغیر است، از طریق مناره مسجد، شروع به خواندن اشعاری در مدح رسول اکرم (ص) و ائمه اطهار (ع) می‌کنند و به این طریق به اهالی روستا خبر می‌دهند که مراسم سخنرانی عالم روستا در مسجد و همچنین پذیرایی چای و شیرینی برقرار است. پای ثابت مخاطبین این جلسه‌ها را اکثراً پیرمردهای روستا تشکیل می‌دهند؛ چرا که افراد جوان‌تر به علت کارهای کشاورزی، باغداری و دامداری، ممکن است که در روستا حضور نداشته باشند یا اگر هم حضور داشته باشند، فرصت شرکت در این جلسه‌ها را به طور مداوم نداشته باشند، اما پیرمردهای روستا به علت از کارافتادگی و بیکار بودن، اکثر مواقع برای شنیدن صدای منادی لحظه شماری می‌کنند و چه بسا قبل از آنکه منادی شود، آماده می‌شدند و به سمت مسجد به راه می‌افتند.
این جلسه‌ها در فصل‌های پاییز و زمستان از رونق بهتری برخوردار است، زیرا در این فصل‌ها اهالی روستا به علت فارغ شدن از کارهای کشاورزی و باغداری و نگهداری دام‌ها، فرصت بیشتری دارند. شاید هم هوای سرد و کوهستانی روستا در صفای بیشتر محفل گرم داخل مسجد و چای داغ مجلس بی‌تأثیر نباشد. اشعاری که خوانده می‌شود:

بارها گفت محمد که علی یار من است	هم به جان علی و جان محمد صلوات
خورشید، پرتوی ز جمال محمد است	جبریل، جلوه‌ای ز جلال محمد است
آن ذروه کمال که عقل نخست راست	یک ذره ز آفتاب کمال محمد است
شب‌سایه‌ای ز گیسوی مشکین شمیم‌اوست	روز آیتی ز نور جمال محمد است
خلق عظیم را که به قرآن ستوده‌اند	تجلیلی از خدا، ز خصال محمد است

وحی خدا، سرود ملک، ذکر مؤمنین صلوات بر محمد و آل محمد است^۱

مبانی نظری:

منادی خوانی و سرمایه اجتماعی

به تعبیر بورديو، منظور از سرمایه اجتماعی، سرمایه و منابعی است که افراد و گروه‌ها از طریق پیوند با یکدیگر، می‌توانند به دست آورند. (عبداللهی و همکاران، ۶۸)

وجود واژه اجتماعی در مفهوم سرمایه اجتماعی، تأکید بر این دارد که این منابع دارای شخصی و فردی نیستند. سرمایه انسانی عبارت است از آنچه شما می‌دانید، ولی سرمایه اجتماعی بستگی دارد به اینکه شما چه کسانی را می‌شناسید و با آنها در ارتباط هستید. (حجم این ارتباطات، کیفیت آن، تنوع شبکه‌های ارتباطی فرد). واژه سرمایه نیز تأکید بر این دارد که سرمایه اجتماعی مثل سرمایه انسانی یا مالی مولد است، این سرمایه شما را قادر می‌سازد تا ارزشی به وجود آورید، کاری انجام دهید، به هدفی نایل شوید، مأموریتی را در زندگی انجام داده و نقشی در جهان ایفا کنید. (چلبی، ۳۸)

سرمایه از نظر بورديو، سه شکل اساسی دارد:

اقتصادی: قابل تبدیل شدن به پول است و به شکل حقوق مالکیت قابل نهادینه شدن است. فرهنگی: در برخی شرایط به سرمایه اقتصادی تبدیل می‌شود و به شکل کیفیت آموزشی نهادینه می‌گردد.

سرمایه اجتماعی: از تعهدات اجتماعی ساخته شده است و تحت برخی شرایط قابل تبدیل به سرمایه اقتصادی است یا ممکن است در شکل یک عنوان اشرافی نهادینه شود. (اکبری، ۲۳)

فوکویاما تعریف دیگری ارائه می‌دهد. او سرمایه اجتماعی را این‌گونه تعریف می‌کند: «سرمایه اجتماعی را به سادگی می‌توان به عنوان وجود مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش‌های غیررسمی تعریف کرد که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میانشان مجاز است، در آن سهیم هستند. مشارکت در ارزش‌ها و هنجارها، به خودی خود باعث تولید سرمایه اجتماعی نمی‌گردد، چرا که این ارزش‌ها ممکن است ارزش‌های منفی باشد.» (فوکویاما، ۱۱)

نظریه کارکردگرایی طی بررسی چگونگی ساخته شدن الگوهای رفتاری است، زیرا الگوهای رفتاری زمانی شکل می‌گیرد که از نظر کارکردی مفید باشد؛ بنابراین الگوها برای برآوردن نیازها سر بر می‌آورند و با تغییر نیازها، آنها نیز از بین می‌روند. (ارامکی، ۴۹) بر اساس این نظریه، جامعه و کلها یا نیازهای اجتماعی یکپارچه هماهنگ و منسجم در نظر گرفته می‌شوند که در آنها بخش‌های مختلف برای حفظ

۱. این شعر سروده محمد علی ریاضی یزدی از شاعران اهل بیت (ع) است. وی در سرودن انواع شعر استاد و بیشتر اشعار او در مدح و منقبت خاندان نبوت بود. از اشعار وی در کتیبه‌ها و درهای بقعه‌های متبرکه و مساجد و کتابخانه‌ها استفاده شده است.

توازن، اجماع و نظم اجتماعی به نحوی مطلوب عمل می‌کند؛ به عبارت دیگر به ارگانیک‌هایی می‌ماند که از نظر بخش‌های متشکل یا زیرمجموعه‌های خودشان تحلیل می‌شود، همه این بخش‌های متشکل باید به گونه‌ای کارآمد عمل کنند تا تندرستی و بهزیستی این ارگانیک حفظ شود. (سولیوان و دیگران، ۱۷۳)

پارسنز رفتارها را حاصل پایگاه و نقش اجتماعی فرد در جامعه می‌داند. کنش بر خلاف رفتار، اساساً ارادی است و فرد در انجام دادن و انجام ندادن آن آزاد و مختار است. از دیدگاه پارسنز کنش‌های اجتماعی تحت تأثیر چهار خرده نظام عمل می‌کند؛ الف- نهاد دینی، ب- نهاد حقوقی، ج- نهاد اقتصادی و د- نهاد سیاسی (ریترز، ۲۴۱)

کنش اجتماعی داوطلبانه است، لیکن در یک قالب اجتماعی انجام می‌گیرد و شرایط مختلفی کنش فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ بنابراین فرد نقش اجتماعی خود را ایفا می‌کند و هنجارها، تعیین کننده کنش رفتار او هستند. (همان، ۲۴۲)

کلیت نظام را باید در رابطه با اجراء کوچک‌تر آن مانند فرد و نهادهای مختلف جامعه (اقتصاد، سیاست، آموزش، دین) جستجو کرد که هر کدام دارای وظیفه و کار معینی هستند و در کار سایر نهادها تأثیر دارند. (همان، ۲۴۵)

با کمی تأمل به راحتی می‌توان چهار کارکرد اساسی را که پارسنز برای هر سازمان یا نهاد اجتماعی ضروری می‌داند، در این رسم دیرینه اهالی روستای رویین مشاهده کرد.

منادی و کارکرد دینی

در گذشته به دلیل عدم وجود نهادهای دینی لازم در جامعه و عدم وجود رسانه‌ها و امکانات تبلیغاتی، مسجد تنها پایگاهی بود که افراد می‌توانستند نیازهای دینی و شرعی خود را برآورده سازند. حضور روحانی از اهالی خود روستا در سال‌های قبل از انقلاب و همچنین طلبه‌های جوانی که به قصد آموزش علوم اسلامی راهی قم و حتی نجف شده بودند، خود نشانی از آگاهی بالای دینی بین مردم روستا بوده است؛ از این رو جلسات منادی می‌توانست موارد زیر را سبب گردد:

- ۱- رفع نیازهای دینی و شرعی افراد؛
- ۲- معرفی بهتر و عمیق‌تر دین اسلام بین اهالی روستا؛
- ۳- ترویج فرهنگ دینی و نظام اعتقادی در جامعه؛
- ۴- برنامه‌ریزی‌های لازم جهت برگزاری مراسمات ایام مذهبی خاص از قبیل: سوگواری در ماه‌های محرم، رمضان و غیره؛
- ۵- آگاه کردن مردم از خطراتی که دین و سنت دیرینه آنها را تهدید می‌کرد؛
- ۶- تشویق جوانان به آموزش علوم دینی در شهرهای دوردست و
- ۷- تشویق افراد به کسب روزی حلال در زندگی.

منادی و کارکرد اجتماعی و سیاسی

امروزه با وجود وسایل ارتباط جمعی فراوان و مشکلات متعدد زندگی، کمتر اتفاق می‌افتد که افراد یک محل، فرصت رویارویی یا صحبت با یکدیگر را داشته باشند. امروزه خبرها به سرعت مخابره می‌شود و افراد از اتفاقات دنیا در اسرع وقت آگاه می‌شوند، اما در جامعه امروز فراوانند کسانی که حتی همسایه دیوار به دیوار خود را نمی‌شناسند و از وضعیت اجتماعی و اقتصادی یکدیگر خبردار نیستند.

امروز آگاهی از خبرهای روز دنیا بر آگاهی از احوال دوست و همسایه ترجیح داده می‌شود؛ مسئله‌ای که شاید بتوان آن را با استفاده از اصطلاح مارکس، از «خود بیگانگی اجتماعی» یاد دانست. شاید مصداق کامل آیه شریفه «و امرهم شورا بینهم»، همین جلسه‌هایی باشد که با منادی کردن در این روستا برگزار می‌شود و شاید هم بتوان این جلسه‌ها را مقایسه کرد با نهادهای مدنی و غیردولتی جوامع مدرن که به صورت غیر رسمی و خودجوش، از دیرباز در این روستا برگزار می‌شود.

از طرف دیگر، گرد هم آمدن همه روزه اهالی روستا و شور و مشورت درباره مسائل و مشکلات روستا، بهترین شیوه برای آگاهی مردم از اتفاقات و تصمیمات و نتیجه‌گیری برای اداره بهتر روستا بود. در زمانی که روزنامه‌ها تازه پا به عرصه وجود گذاشته بودند و دامنه انتشارشان از پایتخت بیشتر نبود و در مکانی که هنوز مردم عادی در آرامش بی‌خبری از جامعه و دنیا به سر می‌بردند، این جلسات منادی بیش از هر رسانه‌ای در اطلاع‌رسانی و مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها مؤثر بود.

اهمیت کارکرد سیاسی منادی نمایان‌تر می‌شود، وقتی بررسی‌ها نشان می‌دهد که اداره امور این روستا به صورت شورایی بوده است و اهالی روستا در طول تاریخ، سایه خان را روی سر خویش احساس نکرده‌اند. شاید همین تجربه و آگاهی مردم روستا بود که باعث شد بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، اولین نماینده مردم اسفراین در مجلس شورای اسلامی جناب حجت الاسلام شهید طیبی، از اهالی این روستا انتخاب شود. به طور کلی اگر بخواهیم به تأثیرات اجتماعی و سیاسی این جلسه‌ها بپردازیم، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱- دیدار مداوم مردم روستا با یکدیگر، به ویژه بزرگان و ریش سفیدان؛
- ۲- برقراری حس تعاون و همیاری بین اهالی روستا؛
- ۳- آگاهی مردم از وضعیت روحی و روانی یکدیگر و خانواده‌های هم؛
- ۴- بررسی مشکلات روستا و حل و فصل مسائلی که ممکن است بین مردم پیش آمده باشد؛
- ۵- کم بودن جرایم و بزهکاری در این روستا نسبت به روستاهای دیگر (با توجه به آمار به دست آمده از شورای حل اختلاف و دادگستری)؛
- ۶- کنترل اجتماعی از طریق نهادهای نهادینه کردن رفتارها و فعالیت‌هایی که در دین اسلام سفارش شده است؛
- ۷- آگاهی از شرایط اجتماعی - سیاسی منطقه و کشور (آنچه که بورديو از آن تحت عنوان «سرمایه اجتماعی» یاد می‌کند؛
- ۸- ایجاد فضا و فرصتی مناسب جهت جامعه‌پذیری افراد؛
- ۹- آگاهی از وضعیت سیاسی کشور و جهت‌دهی سیاست‌های روستا با توجه به سیاست‌های کل کشور؛

سنت اسلامی منادی خوانی و کارکردهای فرهنگی و ... / موسی‌الرضا بهنام‌فر - محمدحسن بهنام‌فر

- ۱۰- تبیین و تحلیل خبرها و اتفاق‌هایی که در روستا یا کشور پیش می‌آید؛
- ۱۱- انتقال تجربه و دانش از پیشکسوتان به جوان‌ترها.
- ۱۲- صحبت و درد دل کردن مردم با یکدیگر به خصوص سالمندان که می‌تواند تأثیر مثبتی در روحیه آنها داشته باشد و
- ۱۳- افزایش روحیه کار جمعی و کاهش فردگرایی در جامعه.

منادی و کارکرد اقتصادی (جلوگیری از به وجود آمدن یک نظام طبقاتی در روستا)

نشستن افراد روستا از خرد و بزرگ و دار و ندار در کنار هم، همه روزه در مسجد، می‌تواند: الف- از عوامل جلوگیری از به وجود آمدن یک نظام طبقاتی در این روستا باشد. بین اهالی روستا خانواده‌های فقیر و غنی وجود داشته‌اند، اما نظام حاکم بر جامعه به گونه‌ای نبوده است که بتوان اصطلاح ارباب- رعیتی را در مورد آن بکار برد، چرا که تمامی مردم روستا جدای از موقعیت اجتماعی یا اقتصادی‌شان، از حقوق مساوی در روستا برخوردار بوده‌اند و کدخدای ده هم که توسط شورای معتمد روستا انتخاب می‌شده، باید بر اساس شرع مقدس اسلام و عرف قضاوت می‌کرده است. ب- باعث آگاهی افراد از وضعیت بازار خرید و فروش محصولات، میزان قیمت‌ها، میزان تولیدات در روستا و... باشد. ج- آگاهی افراد از وضعیت اقتصادی اهالی روستا و جمع‌آوری کمک برای افراد و خانواده‌های نیازمند. د- تعاون و همکاری جهت رفع مشکلات اقتصادی و اجتماعی یکدیگر. (با توجه به آنکه این روستا بزرگ‌ترین روستای شهرستان اسفراین است، تاکنون هیچ گدایی از روستا در شهرستان یا شهرستان‌های حومه وجود نداشته است).

نتیجه‌گیری

منادی‌خوانی با توجه به ریشه‌دار بودن در سنت و نظام ارزشی ایرانیان و همچنین نوعی فرهنگ مشارکتی اسلامی، می‌تواند به عنوان بخشی از نظام فرهنگی- اسلامی ایرانیان تلقی گردد. البته این سنت تنها امروزه در منطقه‌ای خاص از خراسان شمالی جاری است، اما با توجه به کارکردهای مذهبی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی آن، می‌تواند جایگزین خوبی برای بخش‌هایی از نظام فرهنگی وارداتی بی‌ریشه‌ای گردد که هیچ‌سختی با ما و نظام فکری ما ندارد.

منادی‌خوانی علاوه بر کارکرد تبلیغی و روشنگرانه خود، روح جمعی را تقویت می‌کند و با ایجاد فضایی صمیمی میان مردم یک منطقه، در حل مشکلات هم‌نوعان بسیار مؤثر است. شاید با هجوم همه‌ای از قدرت‌ابزارهای رسانه‌ای نتوان منادی‌خوانی را در سطوح کلان مورد کاربرد قرار داد، اما بنیاد آن در اجتماعات کوچک، می‌تواند بازخوانی مناسب و مفیدی از سنت‌های از یاد رفته این مرز و بوم باشد، چیزی که ارتباط تنگاتنگی با تاریخ، فرهنگ و عقاید پاک ما دارد.

منابع و مأخذ

قرآن کریم

- امیر معزی، محمد بن عبد الملک، کلیات دیوان امیر معزی نیشابوری، تهران، زوار، ۱۳۸۵.
- انوری، اوحدالدین علی بن محمد بن اسحاق، دیوان انوری، تهران، نگاه، ۱۳۷۶.
- آزاد ارامکی، نظریه‌های جامعه‌شناسی، تهران، سروش، ۱۳۷۶.
- بیهقی، ابوالفضل، محمد بن حسین، تاریخ بیهقی، تهران، هیرمند، ۱۳۸۶.
- تام او. سولیوان و دیگران، مفاهیم کلیدی ارتباطات، ترجمه میرحسین رئیس زاده، تهران، فصل نو، ۱۳۸۵.
- جوینی، عطاملک بن محمد، تاریخ جهانگشا، تهران، زوار، ۱۳۸۵.
- چلبی، مسعود، جامعه‌شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران، نشر نی، ۱۳۷۵.
- حافظ، شمس‌الدین محمد، دیوان نفیس حافظ، تهران، کلهر، ۱۳۸۳.
- خاقانی شیروانی، افضل‌الدین ابوبدیل بن علی نجار، دیوان خاقانی شیروانی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۳۶.
- منشآت خاقانی، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۴۹.
- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران، دانشگاه تهران.
- ریتزر، جورج، نظریه جامعه‌شناسی در دوره معاصر، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، علمی، ۱۳۸۱.
- سعدی شیرازی، کلیات سعدی: بر اساس تصحیح و طبع محمدعلی فروغی، تهران، ناهید، ۱۳۷۵.
- سنائی غزنوی، ابوالمجد مجدود بن آدم، دیوان سنائی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۳۶.
- ظہیری سمرقندی، بهاء‌الدین محمد بن علی بن محمد بن عمر کاتب، سندیادنامه، تهران، فرزاد، ۱۳۶۲.
- عبدالهی، محمد و همکاران، بررسی مسائل اجتماعی ایران، تهران، دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۳.
- عنصرالمعالی، کیکاوس بن اسکندر بن قابوس بن وشمگیر، قابوسنامه، تهران، حافظ، ۱۳۱۷.
- فوکویاما، فرانسیس، ترجمه غلام‌عباس توسلی، پایان نظم - سرمایه اجتماعی و حفظ آن، تهران، جامعه ایرانیان، ۱۳۷۹.
- مرزبان بن رستم، مرزبان نامه، تهران، بنیاد فرهنگ ایران، ۲۵۳۵.
- مولوی، جلال‌الدین محمد بلخی، گزیده مثنوی مولوی، تهران، قطره، ۱۳۷۸.
- ناصر خسرو قبادیانی مروزی، ابومعین حمیدالدین، گزیده قصائد ناصر خسرو، تهران، علمی، ۱۳۶۸.
- نظام‌الملک طوسی، ابوعلی حسین بن علی، سیرالملوک سیاست نامه، به اهتمام هیوبرت دارک، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۰.
- نظامی گنج‌ای، الیاس بن یوسف، پنج گنج: خمسه حکیم نظامی گنجوی، تهران، ارمان ایران، ۱۳۷۰.
- اکبری، امین، نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت - بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر مشارکت سیاسی و اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم اجتماعی دانشگاه تهران، ۱۳۸۳.

سنت اسلامی منادی خوانی و کارکردهای فرهنگی و ... / موسی‌الرضا بهنام‌فر - محمدحسن بهنام‌فر

عکس شماره ۱- نمایی از روستای رویین

عکس شماره ۲- عکسی از سادات و کدخدایان رویین، مربوط به دوره قاجار و اهمیت داشتن مساجد و مراسمات مذهبی

پیام بهارستان / ۲۰، س ۴، ش ۱۴ / زمستان ۱۳۹۰

سنت اسلامی منادی خوانی و کارکردهای فرهنگی و ... / موسی‌الرضا بهنام‌فر - محمدحسن بهنام‌فر

پیام بهارستان / ۲۰، س، ۴، ش، ۱۴ / زمستان ۱۳۹۰

عکس شماره ۳: یکی از مساجد قدیمی روستا که هر روز منادی خوانی در آنجا صورت می‌گیرد

سنت اسلامی منادی خوانی و کارکردهای فرهنگی و ... / موسی‌الرضا بهنام‌فر - محمدحسن بهنام‌فر

پیام بهارستان / ۲۴، س، ۴، ش، ۱۴ / زمستان ۱۳۹۰